שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

אפילו צדיק גמור ונוטל שוחד. והיינו ק"ו לרשעים שכבר נטל שוחד בפעם ראשונה דבפעם ראשונה כשנוטל אכתי לדיק הוי שעדיין לא נטלו וק"ו לטפשים בפעם שניה שנוטל שוחד שכבר נעשה טפש מפעם ראשונה שנטלו. מ"ר. ורשב"ם פי' דהאי קל וחומר לטפשים אינו מן הברייתא אלא מדתניא חכמים ולדיקים משמע שרולה לומר ק"ו לטפשים ולכך מתמה וכי הס בני דינא ומשני הכי קאמר ולא נילוק כמו שאמר והכי נמי אמרינן בהמקבל בסופו (ב"מ דף קיד:) ת"ל אם אינ עני הוא לא תשכב בעבוטו ומשמע הא עשיר שכב ומשני הכי קאמר: **מאי** דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ אם דומה דיין למלך שאינו צריך לבלום. הכא משמע דלריכות ממון קאמר משום שוחד מדמסיק עליה האי דיינא דשאיל שאילתא ולעיל נמי ממילי דשוחד אירי ובסנהדרין כפ"ק (דף ז: ושם) מייתי הך דרשא גופה דרב נחמן בר כהן אדיין שאינו נקי ולריך לשאול הורלות ודיינין דמסיק התם דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ ונתר הכי מסיק דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא גמיר וכולה שמעתא דהתם מיירי בדיינא שאינו הגון מחמת שאינו נקי ואומר ר"ת דמהאי קרא איכא למידק שאינו לריך לא לממון ולא לדברי תורה. מ"ר: **לא** למאן דסני ליה ולא למאן דרחים ליה. לאו באוהב ושונא דאיירי ביה רבי יהודה ורבנן ח) גבי עדות איירי דלגבי דיין אפי' רבנן מודו דפסול כדמסיק מקרא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כט.) דל"ל הוה ליה לאתויי הכא קרא דהתם אלא התם באוהב כגון שושבינו ושונא אלא דיבר עמו שלשה ימים אבל הכא באוהב כי הכי דפרח גדפא אריסא אתא הוא גברא שקליה דאינו אלא חומרא בעלמא שהיו מחמירין על עצמן כדאשכחן בכמה דברים אבל פסולין לא הוו. מ"ר: **וכי** אלישע אוכל בכורים היה. אין לריך לדחוק כפי' הקונטרס דהכי פי' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא בשומרון היה ואין בכורים נאכלין חוץ לחומה כדמוכח בריש אלו הן הלוקין (מכות יז.) ובפ' בהמה המקשה (חולין דף קח: ושם) והכי איתא בהדיא בסדר אליהו זוטא דתלמידי חכמים כפרה להם לישראל בכל מקום מושבותיהם שנא' תקריב מנחת בכורים ואומר ואיש בא מבעל שלישה וגו' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא אין שם מקדש ולא מזבח ולא כהן גדול אלא אלישע ותלמידיו יושבין לפניו מכאן אמרו וכו': והיינו

אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא טירוף דעת ח)כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב [1]מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה אמר רבה בר רב שילא [א]האי דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא ולא אמרן [2]אלא דלית ליה לאושולי אבל אית ליה לאושולי לית לן בה איני והא רבא שאיל שאילתא מדבי בר מריון אע"ג דלא שיילי מיניה [3]התם לאחשובינהו הוא דבעי אמר רבא מאי טעמא דשוחדא כיון דקביל ליה שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה ט)והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוחד שהוא ט)חד [ד]א"ר פפא לא לידון אינש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכותא אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא אמר רבא מריש הוה אמינא הני בני מחוזא כולהו רחמו לי כיון דהואי דיינא אמינא מינייהו סנו לי ומינייהו רחמו לי כיון דהזאי דמאן דמיחייב ליה האידנא קא זכי למחר אמינא אם מרחם כולהו רחמו לי אי מסנו כולהו סנו לי ת"ר [2]ושוחד לא תקח אינו צריך לומר שוחד ממון [ה]אלא אפילו שוחד דברים נמי אסור מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שוחד דברים [ו]כי הא דשמואל הוה עבר במברא אתא ההוא גברא יהיב ליה ידיה אמר ליה מאי עבידתיך אמר ליה דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא [ז]אמימר הוה יתיב וקא דאין דינא פרח גדפא אריסיה אתא ההוא גברא שקליה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא [ח]מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסייה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא [ז]מר' ישמעאל בר' יוסי הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי יומא חד אייתי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב זוזא דרבנן וקדיינין ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: [ה]ר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז אמר ליה מהיכא את א"ל מדוך פלן ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחאי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא לא קביל מיניה אותיב ליה זוגא דרבנן וקדייני ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: **רב ענן אייתי ליה ההוא גברא** כנתא דגילדני דבי גילי א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אמר ליה דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתניא [3]ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים הוה אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב בכורים א"ל קבולי לא בעאי לאקבולי השתא דאמרת לן טעמא מקבילנא קביל מידן לא דאיננא לך שדריה לקמיה דרב נחמן א"ל לדייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי ש"מ קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר

לאינו נפטר מן העולם. והכי קאמר ק"ו שיקמא את עיניו כשיהא טפש בסופו ויש"ל לדון: **שאינו לריך כלום.** שהוא עשיר ואין לריך להמניף: **דשאיל שאילתא.** דרגיל לישאל מבני עירו בהמות וכלים: **מאי טעמא דשוחדא.** למה אסור ליטלו לזכות את הזכאי: **אין אדם רואה חובה לעצמו.** אין דעתו מתקרב לגד החובה לחייב את עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת: **שהוא חד.** הנותן והמקבל נעשים לב אחד: **בני מחוזא.** עירו של רבא: **מינייהו.** מקלתם אוהבים אותי אותם שזכיתי: **אם מרחם.** אם אוהבים נעשו כולם אוהבי: **במברא.** גשר: **יהיב ליה ידא.** לסומכו: **כנתא דפירי.** סל פירות מפרכס של רבי ישמעאל: **זוזא.** זוג: **בהדי דאזיל ואתי.** בכל אשר הולך ובא היה לבו לזכותו של אותו אריס ובאין לו פתחי זכיות ואומר בלבו הנאתי ויטענו כך וכך ויזכה בדין: **רשאים הנו.** בכל שנה שגוזז אותן חייב ליתן לכהן אחד משאים ט): **גילדני דבי גילי.** דגיס קטנים: **וכי אלישע אוכל בכורים היה.** והלא לא כהן היה שהרי מלינו בדברי הימים שנתייחס אביו על שבט גד דכתי' ויעני ושפט בגשן ט) ומלינו במסכת פסחים נתלו דברים (דף קח.) דשפט דהאי קרא הוא אביו של אלישע: **שמע מינה קריביה הוא.** להכי פסול ליה לדינא: האי

מסורת הש"ס

ח) סנהדרין ז:, כ) [שבת קיט.], ג) [גי' הערוך אחד], ד) [מכות כד.], ה) [שם], ו) [חולין קמ:], ז) [דהכ"ל ה], ח) [סנהדרין מז:],

תוספות רי"ד

אמר רב פפא לא לידון אינש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובא ודסני ליה לא חזי ליה זכותא ת"ר ושוחד לא תקח אינו צ"ל שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ה"ד שוחד דברים כי הא דשמואל הוה עבר במעברא אתא האי גברא והב ליה ידי' א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא. אמימר הוה יתיב גדפא ארישי' אתא ההוא גברא שקילי' מרישי' א"ל אמאי הא א"ל אית לי דינא א"ל פסילנא לך לדינא מר עוקבא הוה יתיב ושדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסיי' א"ל מאי האי א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא. ר"י בר"י הוה רגיל אריסי' למיתי ליה כנתא דפירי כל מעלי דשבתא זימנא חדא אייתי ליה בחמשה [בשבתא] א"ל מ"ש האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה א"ל דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא חובא ודסני ליה לא חזי ליה זכותא ת"ר ושוחד לא תקח אינו צ"ל שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ה"ד שוחד דברים כי הא דשמואל הוה עבר במעברא אתא האי גברא והב ליה ידי' א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא. אמימר הוה יתיב ושדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסיי' א"ל מאי האי א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא. ר"י בר"י הוה רגיל אריסי' למיתי ליה כנתא דפירי כל מעלי דשבתא זימנא חדא אייתי ליה בחמשה [בשבתא] א"ל מ"ש האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה א"ל דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא מימנען מלאקרובי בכורים דכתיב ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים היה אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב בכורים א"ל קבולי לא בעאי לאקבולי השתא דאמרת לן טעמא מקבילנא קביל מידן לא דאיננא לך שדריה לקמיה דרב נחמן א"ל לדייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי ש"מ קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ד טור ש"ע מ"מ סימן ט סעיף ג (וכרב אלפס סנהדרין פ"ק דף רנח אמר רבה בר רב הונא האי דיינא כו'):
ה ג טור מ"מ סימן ט:
ו ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סי' ז סע"ז (וכרב אלפס שם):
ז ה ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סימן ט סעיף ג (וכרב אלפס שם):
ח ח ט י מיי' שם הל' ג טור מ"מ שם:
ט כ טוש"ע שם סימן ז סעיף ז כהג"ה:

תורה אור השלם

1. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה: משלי כט ד
2. וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים: שמות כג ח
3. וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ: מלכים ב ד מב

מוסף רש"י

אם דומה דיין למלך. שנקי בעיני דיינין ומלא חכמה, כמלך זה שהוא עשיר (סנהדרין ז:) לו: שאינו צריך לקנות אוהבים וליקח שוחד (משלי כט ה). **ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות.** לשאול תרומותיו, ואף זה צריך לחזר לשאול ב"ד (סנהדרין שם).

האי עשה והאי עשה. מצות הדיינים עשה ושפטתם לדקד): **עשה דכבוד תורה.** דייניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה דרב ענן בהדיה עדיף: **סדר אליהו רבה.** שלמד חוץ לתיבה. סדר אליהו זוטא שלמד בתוך התיבה: **הוה ריחמא.** כעס של מקום ובא רעב לעולם: **דכי מיפטרי.** תלמידיו ממנו לעמוד מבית המדרש: **הוו פייסי גביה.** אוכלי שלחנו תרי אלפים ומאתים דכתיב[ה] עשרים לחם ולחם כבורים הא עשרים וחד וכרמל הרי עשרים ותרתין וכל אחד לפני מאה אינם הרי תרי אלפין ומאתים: **כתליסר אמוראי.** השומעין מפיו ומשמיעין לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפנים ומלאחור ומתחלקין למקומות הרבה שהיה העם רב: **וכסי ליה ליומא.** מאפיל את החמה והיה ניכר בא"י: **מגיהי ספריס.** של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה[ו]) משום אל תשכן באהליך עולה[ו]) ורואו בית דין שהיו מתעצלין בדבר והפקירו תרומת הלשכה לכך: בית אבטינס ובית גרמו במסכת יומא (דף לח.): **בדבכי.** בפרכות שבנגד הפתחים דלגיעותא עבידי ואינן תחת בנין אבל כל זורך בנין כגון פרכות המבדילות בין היכל לקדשי הקדשים שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון ואנשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאד ולא יכול בנין בעובי אמה להתקיים בגובה כזה[ח]) ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים ועשו שתי פרכות ובינייהם אמה כדאמרינן במסכת יומא (דף נא.): ואותן פרכות נעשו מקדשי בדק הבית: **ז' שעריס.** לעזרה: **שתיס בדביר.** תחת אמה טרקסין: **ושתיס כנגדן בעליה.** להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין: **המגדלות בניהן לפרה.** בחלרות הבנויות בסלעים בירושלים ותחתיהם חלל מפני קבר התהום כדתנן במס' פרה (פ"ג משנה ג) ומייתינן לה בפרק הישן תחת המטה (סוכה דף כא.) ובאין נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם בניהם לצורכי פרה אדומה לעסוק בשריפתה ומילוי מימיה ולהזות כל שבעה על כהן השורפה כדאמרינן במסכת יומא (דף ד.). ומעלה זו עשו לה להתעסק בה מיוקות שלא נטומאו מימיהם מפני שזלזלו בה לעשותה בטבול יום כדתנן[ט]) מטומאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של לדוקין שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית: **נשים יקרות.** עשירות: **מפרנסות.** בלבוש וכסות: כלי

והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא. מ"ר לפי שהפסיק בלמודו לרב ענן מלקו לשני סדרים ובפעם ראשון למד ממנו יותר מן האריבע ידות קרי לראשון סדר אליהו רבה ולבתרא קרי זוטא: **מבקרי** מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן. תימה דהתנן בבכורות פרק עד כמה (דף כט: ושם) הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שותטין אותן על פיו וי"ל כמו שתרצתי למעלה ועוד דהתם דוקא בבכורות שיש לאוש שמא משום שכר יתירנו אבל הכא מיירי בבדיקת מומי שאר קדשים והכי איתא בשילהי פרק התרומה בשקלי' (דף ז.) דאמר מבקרי מומי קדשים נוטלים שכרן מתרומת הלשכה: **מלמדין** הלכות קמיצה. והא דלא תשיב הלכות מליקה שבכלל הלכות שחיטה הן: **שבעה** כנגד ז' שערים. לשבעה שערי עזרה קאמר אומר רבי דס"ל כתנא דמתני' דמס' מדות בפ"ק (משנה ד) דתנן ז' שעריס היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח והא דתנן התם לעיל בשלשה מקומות הכהנים שומרים כו' על ממשה שערי העזרה כו' במס' תמיד בפ"ק (דף כז.) פריך להו ומשני אנשי מרי מנייהו לא בעי שימור ורבא משני תנאי היא דתניא אין פוחתין [מג' גזברין וז' אמרכלין רבי נתן אומר אין פוחתין] מי"ג גזברים כנגד י"ג שעריס דל ממשה דהר הבית פשו להו תמניא אלו ח' דעזרה אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו (ב) ואיכא תנא דאמר ממשה הוו תימה אמאי מייתי רבא הכי תנאי (ג) ממתניתין דמדות היה יכול להביא דתנן התם בפ' שני (משנה ו) שלש עשרה השתחוואות היו שם אבא יוסף בן חנן אומר כנגד י"ג שעריס ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת רביעי דעל כרחין לההוא תנא דס"ל די"ג שעריס היו בעזרה לא מצי למימר דקסבר ח' ודל ממשה דהר הבית דהא מפרש התם שמש של אותן שעריס ואין מזכירין אפי' אחד מאותן שעריס דהר הבית המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה מן הדרום וקיפונוס מן המערב וטדי מן הצפון שער מזרחי שושן הבירה עליו לזרה ואומר ר"מ דלעולם ס"ל לההוא תנא דז' שעריס היו בעזרה והא דתשיב י"ג היינו עם השעריס הקטנים דהכל תשיב תדע דהא תשיב פישפשין שהיו לשער נקטור אבל גדולים לא היו בעזרה אלא ז' והן אותן המפורשים בפ"ק והמעיין שם ימצא דשער הקרבן דפ"ק הוא שער הבכורות דפ"ב ואותן י"ג שעריס דמדות שנויים נמי במסכת שקלים כל אותה משנה ממש בפ' י"ג שופרות אבל אין שנוי בה אבא יוסף בן חנן כמו ששנוי במס' מדות ובגמרא דירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שעריס דלרבנן ז' שעריס הוו בעזרה דעתייהו דרבנן היכן היו השתחוואות האלו כי ההיא דתנינן תמן י"ג פרצות היו בה שפרצו מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו כנגדם י"ג השתחוואות ואם תאמר לרבנן נמי דתני שבעה שעריס מאי קמתמה כנגד מי הוו השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו אם כיון דלא תשיבי בעייהו כל כך שיקראו אותם שעריס אין גרלה שיהא השתחוואות כנגדם אבל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שעריס. מ"ר:

האי עשה והאי עשה[ה]) דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה: רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מבעית ליה בעותי ועבד תיבותא ויתיב קמיה עד דאפיק ליה סידריה והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא בשני דרב יוסף הוה ריתחא אמרי ליה רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפן ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב [ו]ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוו אלא דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוו מיפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מיפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי [ז]א"ר יצחק בר רדיפא א"ר אמי [ח]מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב יהודה אמר שמואל [ט]ת"ח המלמדין הלכות שחיטה לכהנים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב גידל אמר רב [י]ת"ח המלמדים הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [יא]מגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב נחמן אמר רב נשים האורגות בפרכות נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [יב]ואני אומר מקדשי בדק הבית הואיל ופרכות תחת בנין עשויות מיתיבי נשים האורגות בפרכות ובית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [יג]והתם בדבבי דאמר רבי זירא אמר רב [יד]שלשה עשר פרכות היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפתחו של אולם (ו) ב' בדביר ב' כנגדן בעליה: ת"ר [טו]נשים המגדלות בניהן לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב כלי

מסורת הש"ס

ה) [שבועות ל:], ו) [ב"ק ל:], ז) [ב"ק פ"ד ה"ג ע"ס], ח) [יומא נד. ע"ס], ט) [דברים ח], י) [מ"ב ד], יא) [לעיל יט:], יב) [מיב יא], יג) [לעיל יט:], יד) [מיב יא], טו) [ערי ב"ב ג.], טז) [פרה פ"ג מ"ז].

תורה אור השלם

ו. וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה אֶתֵּן זֶה לְפָנַי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ כִּי כֹה אָמַר יְיָ אָכוֹל וְהוֹתֵר: מלכים ב ד מג

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ג' בדביר. ג"ב פי' רש"י במגילה י ע"ב דביר היא הממיכה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים: (ב) תוס' ד"ה שבעה כו' תמניא הוו ואיכא תנא דאמר שבעה הוו ואיכא תנא דאמר ממשה וכו': (ג) בא"ד הכי תנאי מברייתא ממתני' דמדות כו':

מוסף רש"י

שבעה כנגד שבעה שערים. שבעה לשבעה שערי העזרה (יומא נד.). שתים בדביר. במקום אמה טרקסין, ושתים כנגדן בעליה. לאחר בין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים (שם).

עין משפט נר מצוה

י א מי' פכ"ח מהל' סנהדרין הל' ו ופ"ו מהל' מ"מ הל' י סמג לאוין רס עוש"ע מ"מ סי' טו סעי' ו והגה"ה וסעיף ב: יא ב ג ד מי' פ"ד מהל' שקלים הל' ד: יב ה מי' שם הל' ז: יג ו ז מי' שם הלכה ו כ: יד ח מי' שם הלכה ד:

תוספות רי"ד

אחתיה קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדיניה דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזא בעל דיניה הכי איסתתים טענתיה. רב ענן הוה רגיל אליהו דהוה מתני ליה סדר אליהו כיון דעביד הכי לא אתא יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא ואפ"ה הוה מבעית הוי יתיב בתיבותא ומתני והיינו דאמרי סדר אליהו רבה וסדר

ובי גבו והותירו מאי הוי. אבל אהכי דלעיל לא פריך בית גרמו וכי כמו לצורך קרבנות שכל אותן דברים רגילות הן והיינו דקתני דבאין מתרומת הלשכה עצמה ולא קתני מותר היינו משום דלאו מחמת כלי שרת. שמרתין בהן במזבח המיצון שהוא בנין של אבנים: **וכלנותם.** לחזק את בדק הבית בימי יהואש. ופסוק זה בדברי הימים: **שגבו.** לצורך בדק הבית והותירו שאין צריכין לכולו עושין מן המותר כלי שרת: **מאי הוי.** הא לא לקדושת קרבן גבו: **כסף שיש לו שיריים.** כסף הקופות שהוא נותר מן הלשכה ושיריים נשארים בלשכה: **זה תרומת הלשכה.** כסף שבקופות: **ואימא שיריים גופייהו.** משיריים הנותרים בלשכה כלי שרת באין ולא מן התרומה עצמה: **העולה עולה לאשונה.** מנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה[ה] והיינן בהא[ו] מאי תלמודא ואמר רבא העולה משמע העולה המאמורה לאשון בסדרי קרבנות והיא עולת הבקר שנא'[ז] ואמרת להם זה הדשה כו' וה"א יתירא קא דריש. וה"נ את שאר הכסף בכסף שיש לו שאר: **מוכח הוכח.** כלי הוא ולא בנין שאינו מחובר לאדמה ויכולין לטלטלו לפיכך נידון ככלי: **ולבונה.** של לחם הפנים: **מותר נסכים.** פליגי בה במס' מנחות בפרק שתי מדות (דף 5.) רבי חייא ר"ל יוסף אמר בירושלי מדות שהמספקין סלתות שקבלו מעות הקדש לספק סלתות כל ימות השנה מודדין להקדש במדה מבוארת טפופה ולא מחוקה והמקריבן מוחק המדה והם מותר נסכים ומוכרים אותן ור' יוחנן אמר כאותה ששנינו המקבל עליו לספק [כל ימות השנה להקדש] סלתות מארבע סאין בסלע ועמדו משלש שנתייקרו מספק מארבע והמקבל לספק משלש והחלו ועמדו מד' מספק ד' וזו היא ששנינו מותר נסכים לקיץ המזבח: **מזבח העולה.** שהוא בנין בא מקדשי בדק הבית: **חוץ לחומת העזרה.** כגון עזרת נשים והחיל וחומת העיר ומגדלותיה בחיים משיריים הנותרים בלשכה כשתרומה בקופות: **בנאי היא.** דליכא למאן דאמר כלי שרת מתרומת הלשכה באין: **מותר תרומה.** הנשאר בקופות בר"ח ניסן שמכאן ואילך אין לוקחין קרבנות לצבור אלא מתרומה חדשה כדאמרינן בר"ה (דף 7.) קרבנות לצבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש: **ליפוי ליה קדשי הקדשים.** מתפין בהם הרלפה והכתליס: **מותר.** ריוח פירות. ולקמן מפרש מאי ניהו: **לקיץ המזבח.** כשהוא בטל מנדרים ונדבות לוקחין עולות ומקריבין בשר למזבח ועורות לכהנים: **וזה וזה.** ר' עקיבא ור' חנינא: **לא היו מודין.** שיהא שום מותר בפירות: **והשכר מקיצין בהן.** והקרן לכלי שרת כדקאמר רבי ישמעאל: **מאי זה וזה לא היו מודים.** מאי פירושא דלא היו מודים כדתנן דפליג ר"ע אדרבי ישמעאל ולא הודה לו שיהו משתכרין בשל הקדש:

פוסקין

ואי בתמידין ומוספין דהיום פשיטא שתדיר קודם אלא במוספין דהיום ותמידין דלמחר אלמא אקדימה דעולה למוספין מייתי לה ותימה דרשת המשנה הוה ליה לאתויי דקתני בהדיא מלבד עולת הבקר ובההיא דשילהי הגוזל קמא (ב"ק דף קיא. ושם) קשה יותר דקתני הניא אשמו עד שלא הניא גזלו לא יצא ומפרש בגמ' מלבד איל הכפורים מכלל דכסף קדיש ופריך אלא מעתה מלבד עולת הבקר ה"נ דמוספין בריש והא תניא מנין שלא יהא דבר כו' ואמר רבא העולה עולה לאשונה והשתא הוה ליה לאתויי מתני' דכל התדיר דלדרבה מדכתי' מלבד מכלל דעולה קדמה וגרא' לפרש דולאי מדכתי' העולה נפקא דהקטרת תמיד קדמה להקטרת מוספין דבני הקטרה הוא דכתי' מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה התם עשוי דדם ניהו והשתא בב"ק לא הוה מצי לאתויי מתני' דכל התדיר דולאי בני איל הכפורים משמע לשון מלבד דכסף קדיש כיון דהוא כתוב תחלה בפרשה והדר כתיב איל הכפורים אבל בני עשיות ליכא למידק דמוספין קדמי כיון דכתיב עולה בריש והדר עשיה דדם דמוספין אבל הקטרה דמוספין כתיב בריש להכי פריך שפיר מההוא דרבא ומיהו בההוא דמנחות ולאי הוה מצי לאתויי ההיא דכל התדיר:

שמעו

ה) [שבועות יח. מנחות עט:], **ו)** פסחים נח: יומא לד. ב"ק קיא. מנחות מט. תמיד כח: [ב"מ נה. זבחים קג.], **ז)** [עי' תוס' קדושין נד: ד"ה תניא], **ד)** שקלים פ"ד ה"ב, **ה)** [מנחות 5.], **ו)** שקלים פ"ד ה"ב, **ז)** [שבת קב: זבחים פח: מנחות פט. תמיד כט. לח.], **ח)** [ויקרא ו], **ט)** [פסחים נח:], **י)** [במדבר כח], **כ)** נ"א אכין.

תורה אור השלם

1. וכבכלותם הביאו לפני הַמֶּלֶךְ וּיהוֹיָדָע אֶת שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיַּעֲשֵׂהוּ כֵלִים לְבֵית יְיָ כְּלֵי שָׁרֵת וְהָעֹלוֹת וְכַפּוֹת וּכְלֵי זָהָב וָכָסֶף וַיְהִיוּ מַעֲלִים עֹלוֹת בְּבֵית יְיָ תָּמִיד כָּל יְמֵי יְהוֹיָדָע:

דברי הימים ב כד יד

2. אַךְ לֹא יֵעָשֶׂה בֵּית יְיָ סִפּוֹת סִפּוֹת מִזְמֹרוֹת מִזְרָקוֹת וַחֲצֹצְרוֹת כָּל כְּלִי זָהָב וּכְלִי כֶסֶף מִן הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְיָ: כִּי לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֵהוּ וְחִזְּקוּ בוֹ אֶת בֵּית יְיָ:

מלכים ב יב יד-טו

3. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים:

ויקרא ו ה

גליון הש"ם

גמ' מותר תרומה לקיץ המזבח. אם לא היה מותר היו עושים נדבה אלא יהיה המזבח בטלה. דגינו יונה פ"ג דברכות:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולבונה ו) מלת ולבונה עם הוא"ו ממלת וכלי מוקפים וג"כ וכל כ"ה בירושלמי דשקלים (פ"ל ה"ג):

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ד מהלכות שקלים הלכה ח:

טז ב מיי' שם הלכה ט וי"ל:

מוסף רש"י

לב בית דין. של כהנים (מנחות עט:) וכל מידי לציבור נותנין ב"ד לב (שבועות יא.). העולה עולה ראשונה. דכתיב גבי סדר המערכה ונער עליה הכהן עצים ובנקר בנקר וערך עליה העולה, ה' יתירה דרש, שתהא היא ראשונה אלא יהא הקטר קודם לתמיד של שחר (ב"מ נה.) העולה משמע העולה תהא ראשונה לכל הקרבנות (מנחות מט.) מדלא כתיב וערך עליה עולה, אלא העולה, הכי קאמר וערך עליה מיד העולה המשובה המאמורה תחלה לכל העולות והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות, דקרבן תמיד כתיב בריש (פסחים נח: וכעי"ז זבחים קג.) לו: דאי לאורויי בעלמא אתא שיקטירו עליה עולה ושלמים, נכתוב וערך עליה (יומא לד.), לקיץ המזבח. כשהמזבח בטל לוקחין מאותן נסכים כבשים לעולה ומקיצין אותם, ולשון קץ היינו דבלות, כלומר שמביאין לו תחלים לאחר שעודה, והכי אמרינן בפ"ק דשבועות (יב: ע"ש) קץ בבנות שוח לאדם (מנחות צ. מכת"י).

תוספות רי"ד

אליהו זוטא: תנו התם מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן לוקחים בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש ולא בשל עניים בשל הקדש אין עניות במקום עשירות בשל עניים דלמא מיתרמי עניא וליכא למיתבא ליה: חנן אומר וכו' והלכתא כחנן כדאמרי' לקמן דדוקא כשתבוא לגבות כתובתה אז לא תגבה בלא שבועה אבל כשתובעת מזונות יהבינן לה בלא שבועה איתמר רב אמר

כלי שרת מהו שיעשו מקדשי בדק הבית צורך מזבח נינהו ומקדשי בדק הבית אתו או צורך קרבן נינהו ומתרומת הלשכה היו עושין אותן א"ל אין נעשין אלא מתרומת הלשכה איתיביה [1]וככלותם הביאו לפני המלך ויהוידע (הכהן) את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת וגו' א"ל דאקרייך כתובי לא אקרייך נביאי [2]אך לא יעשה בית ה' ספות וגו' כי לעושי המלאכה יתנוהו אי הכי קשו קראי אהדדי לא קשיא כאן שגבו והותירו כאן שגבו ולא הותירו וכי גבו והותירו מאי הוי א"ר אבהו [ו]לב ב"ד מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לכלי שרת תנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין מתרומת הלשכה שנאמר את שאר הכסף איזהו כסף שיש לו שיריים הוי אומר זה תרומת הלשכה ואימא שיריים גופייהו כדאמר רבא [3]העולה עולה ראשונה ה"נ הכסף כסף ראשון מיתיבי [א]הקטורת וכל קרבנות צבור באין מתרומת הלשכה מזבח הזהב [א] ולבונה וכלי שרת באין ממותר נסכים [ג]מזבח העולה הלשכות והעזרות באין מקדשי בדק הבית חוץ לחומת העזרה באין משירי הלשכות זו היא ששנינו חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה תנאי היא דתנן [ד]מותר תרומה מה היו עושין בה ריקועי זהב ציפוי לבית קדשי הקדשים ר' ישמעאל אומר מותר פירות לקיץ המזבח מותר תרומה לכלי שרת [ה]ר"ע אומר [ה]מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים לכלי שרת רבי חנינא סגן הכהנים אומר [ו]מותר נסכים לקיץ המזבח מותר תרומה לכלי שרת וזה וזה לא היו מודים בפירות פירות מאי היא דתניא מיתר תרומה מה היו עושין בה לוקחין פירות בזול ומוכרין אותם ביוקר והשכר מקיצין בו את המזבח וזו היא ששנינו מותר פירות לקיץ המזבח מאי זה וזה לא היו מודין בפירות דתנן [ז]מותר שירי לשכה מה היו עושין בהן לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש אף לא בשל עניים בשל הקדש מאי טעמא לא [ח]אין עניות במקום עשירות בשל עניים מאי טעמא לא דלמא מתרמי להו עניא וליכא למיתבא ליה: מי שהלך למדינת הים: איתמר רב אמר

ה"ד אילימא דאית ליה וליקדם והתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא כו' אלא בדלית ליה

[א] גמ' (ולבונה ו) מלת ולבונה עם הוא"ו ממלת וכלי מוקפים וג"כ וכל כ"ה בירושלמי דשקלים (פ"ל ה"ג):

פוסקין מזונות. ג"ד יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו: **בששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי.** דפוסקין דלמאי ניחוש לה אי לצרי הרי סופה לגבות כתובתה ותשבע שלא עיכבה משלהם כלום ואי לשמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותין וקבלה עליה משמת אינה משועבדת לו למעשה ידיה. וא"ת והרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן אף הוא לא מתרלה: **לרבי.** לרורות בספיס נתן בידה למזונות: **חייבי שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך.** וקבלה עליה: **איכא בינייהו גדולה.** הרואיה להתפיסה מעות ולא ספקה מזונות במעשה ידיה שהן שני בצורת אי שאינה בעלת מלאכה לצרי איכא למיחש לאי מעשה ידיך במזונותיך ליכא למיחש דכיון דלא ספקה לא קבלה עליה: **אי נמי קטנה.** ובעלת מלאכה והשנים כתקנן: **וספקה.** לרב זביד פוסקין דלא עביד אינש דמתפיס לרבי לקטנה לרב פפא אין פוסקין דאיכא למימר לאי מעשה ידיך למזונותיך אמר לה: **ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות.** אתפסתיה לרבי: **נאמן.** ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה ב"ד: **לאחר שמועה.** לאחר ששמעו בו שמת בא: **ולא דבר אחר.** מפרש לקמיה: **במשרה אשתו ע"י שליש.** דעמיד אפוטרופוס לזונה ועכשיו משך האפוטרופוס את ידו דהשתא ודאי לצרי ליכא למיחש ולא לשמא אמר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך: **אי הכי.** דהשרה אותה ע"י שליש אפי' בניו ובנותיו נמי דהא גלי דעתיה דניחא ליה שיהו מזונין משלו: לדקה

[א]פוסקין מזונות לאשת איש ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש אמר שמואל מודה לי [ב]אבא בשלשה חדשים הראשונים [ג]לפי שאין אדם מניח ביתו ריקן [ד]בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר פוסקין דהא משועבד לה ושמואל אמר אין פוסקין רב זביד אמר אימא צררי אתפסה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה אי נמי קטנה וספקה תנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות [ה]חנן אמר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף עד כאן לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה תרגמה שמואל בששמעו בו שמת תא שמע מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע [ו]ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן הכא נמי בששמעו בו שמת והא אם בא ואמר קאמר אם בא לאחר שמועה ת"ש [ז]מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות [ח]ואם בא ואמר צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי קדמו בית דין ופסקו מה שפסקו פסקו הכא נמי בששמעו בו שמת ת"ש [ט]מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר אמר רב ששת במשרה את אשתו ע"י שליש אי הכי בניו ובנותיו נמי כשהשרה לזו ולא השרה לזו מאי פסקא אלא אמר רב פפא כששמעה בו שמת בעד אחד היא דאי בעית אינסובי בעד אחד מצי מינסבא מזוני נמי יהבינן לה בניו ובנותיו דאי בעו למיחת לנכסיו בעד אחד לא מצו נחתי מזוני נמי לא יהבינן להו [י]מאי דבר אחר רב חסדא אמר תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כל שכן צדקה

ששמעו בו שמת. פירש הקונטרס דלמאי ניחוש לה אי לצרי הרי סופה ליטול כתובתה ולישבע שלא עיכבה משלהם כלום והשתא בעי למימר דפליגי בלא שמעו בו שמת היינו בלא שבועה דאי בשבועה אמאי לא תטול וזה אינו דהא בסמוך פריך עד כאן לא פליגי אלא לשבועה אבל למזונות יהבינן לה אלמא לשמואל אפילו בשבועה אין לה ונראה לרבי דהיינו טעמא דבשמעו בו שמת לכולי עלמא פוסקין דאין כאן סוס הוכחה לאשה דתפסה לרבי ולא שאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אבל בלא שמעו שמת אמר שמואל דאין פוסקין דמוכחא מילתא מדאינו חוזר שנסתלק ממנה בשום ענין לרב זביד בלרבי ולרב פפא דאמר לה לאי כו' והלכך אפי' בשבועה לא מהימנא. מ"ר. ולבי מגמגם לפירושו דפריך בסמוך מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע כו' ואם כן כו' ומשני בששמעו בו שמת ודוחק לשנויי בא לאחר שמועה ונמצא שהיה שקר מה ששמעו בו שמת והוה מלי לשנויי בלא שמעו בו שמת וכגון דפסקיה מבית אם שום אומן שאינו יכול לשוב דמודה שמואל דפוסקין לה מזונות כיון דהשתא ליכא הוכחה ואמר לי רבי דהא מילתא לא שכיח הוא שיאבד אומן או יפסיקו הנהר יותר מיום או יומיים:

בששמעו בו שמת כולי עלמא **לא פליגי.** נראה לרבי דהאי שמעו בו שמת בשני עדים מדקאמר לקמן ששמעו בו שמת בעד אחד מכלל דעד השתא ס"ד בשני עדים ובקול נמי ליכא למימר מדפריך לקמן ת"ש האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' ובאה ואמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת על כדי כתובתה ומשני בששמעו בו שמת פירוש שמת קודם אותו הזמן שאמרה שנתגרשה ופריך מ"ש עד כדי כתובתה אפילו לעולם נמי ואי שמעו בו שמת בקול קאמר מאי קושיא וכי יש להאמין הקול

הואיל והיא אמרה שגירשה ולא מת ולא דמיא לההיא דפרק המפקיד (ב"מ דף לח: ושם) שנוי שנשנה רב אמר אין מורידים קרוב לנכסיו ושמואל אמר מורידין בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין וההוא שמעו בו שמת היינו בעד אחד דאי בשני עדים מאי חידוש הוא הלא הם יורשים אותו וא"ת ואעד אחד היאך מורידין והתנן ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קטו: ושם) גבי האשה שאמרה מת בעלי שאין האחים נכנסים לנחלה על פיה ומדהיא לא מהימנא עד אחד נמי לא מהימן וי"ל דהתם מיירי לירד ולמכור אבל בהמפקיד מיירי לירד על מנת שלא למכור כדמוכח התם והא דתניא לקמן ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ומוקמינן לה בששמעו בו שמת בעד אחד וקאמר בניו ובנותיו דאי בעו מיחת לנכסים בעד אחד לא מצו נחתי מזוני נמי לא יהבינן להו התם נמי למכור אבל בפירות הגדלים בשדה אכלי להו שפיר: **חיישינן שמא אמר** לה כו'. וקיבלה עליה ופטורתו ופטור הוא בכך אע"ג דהשתא לא בפקה: **קטנה** ובפקה. וא"ת הואיל ובפקה נימרו לה ב"ד לאי מעשה ידיך למזונותיך ולמה יורדים לנכסיו למאן דחייש לצרי ואי לא בפקה א"כ היכי מחלה למ"ד לאי מעשה ידיך והא אין מחילת קטנה כלום וי"ל כגון דספקה לדברים גדולים ולא ספקה לדברים קטנים דלדברים קטנים מהני מחילתה אי נמי בפעוטות דמקפן מקח ומתנתן מתנה. מ"ר: **תרגמה** שמואל בששמעו בו שמת. תימה א"כ מאי טעמא דבני כהנים גדולים דמה לי דמת בביתו מה לי ששמעו בו שמת ע"פ עדים ואין נראה לפרש ששמעו בו ע"פ עד אחד וי"ל דאפי' מת בביתו פליגי בני כהנים גדולים והא דנקט למי שהלך למדינת הים רבותא נקט דס"ד ניחוש כ"כ לצרי דאפילו בשבועה לית לה. מ"ר: **ואם** בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן. פירש רש"י אף להוציא מידה מה שנתנו לה ב"ד בשבועה דהכי משמע דאנשבעה קאי והיינו טעם דסתמא דמילתא מתפיס לה לצרי הלכך מוציאין מידה בשבועה ונראה לרבי (ו)להגריכה שבועה ובשבועה תגבה מה שנותה ואכלה דאי לאו הכי לא תמצא מי שילוה לה שירצה להפסיד אבל עכשיו שהיא נשבעת אין יראים כלום שסומכין עליה שתשבע. מ"ר: **ואם** בא ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי. כלומר אם לוותה ואכלה לא אפרע שאם לא היו מלוים לזו היתה דוחקת עצמה אף ע"ג דלא בפקה והאי דאמרינן לקמן לוותה ואכלה עמדה ומיאנה ודייקינן טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן להו התם שפסקו לה ב"ד:

מאי פסקא. תימה לרבי אין סתמא דמילתא דאשתו דחייב במזונותיה משרה על ידי שליש בניו ובנותיו דלא מחייב במזונותיהם לא משרה ורבינו שמשון מפרש הסוגיא אי הכי בניו ובנותיו נמי אי אמרת בשלמא דלא אייתי מתני' במשרה אשתו ע"י שליש אלא אשתו ובניו סמוכין על שולחנו ניחא דאשתו מפרנסין הואיל והיא חייב לזונה משום דשמא התפיסה לצרי אין ב"ד נמנעין מלזונה אבל בניו ובנותיו דאינו חייב במזונותיהן אין לירד לנכסיו לפרנסם דנקל יש לחוש שמא התפיסה לצרי והניח להם מעות לפרנסם עד שיזון אבל השתא דמוקמת במשרה ע"י שליש ליכא למיחש לצרי ומשני במשרה אשתו ע"י שליש אבל בניו סמוכין על שולחנו ולא השרה ע"י שליש ולהכי חיישינן לצרי ופריך מאי פסקא דזה אין רגילות דאשתו ישרה ע"י שליש ובניו יהיו סמוכין על שולחנו:

עמד

[א] [עי' פרש"י ברכות מז. ד"ה אילון], [ב] [תוספתא פ"ג], [ג] [נ"ל אם], [ד] [עיל מת.], [ה] נ"ז שם, [ו] [נ"ל דאתמן להגריכה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר שמואל וכו' הראשונים שאין פוסקין מה טעם לפי שאין אדם:

מוסף רש"י

מודה לי אבא. שמואל היה קורא לרב אבא לכבודו (ברכות מז.). וזנין. מזונות, ומפרנסין. לנוש וכסות, אבל לא בניו ובנותיו. שאינו חייב במזונותיהן בחייו (לעיל מז.). תכשיט. בשמים של אנקת רוכל שהנשים מתקשטות בהם (שם). מ"ד תכשיט. לא יהבינן לאשתו, כל שכן צדקה. שאין עליו לעשות לדקה מנכסיו, ואתתיתא קיימי (שם).

תוספות רי"ד

פוסקין מזונות לא"א ושמואל אמר אין פוסקין פי' מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות רב סבר ב"ד יורדין לנכסיו ופוסקין מזונות לאשתו ושמואל אמר אין פוסקין כששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי שפוסקין כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר פוסקין דמשועבד לה ושמואל אמר אין פוסקין מ"ט רב זביד אמר אימור צררי אתפשה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך. פי' דהיא קבלה עליה אבל כששמעו בו שמת פוסקין וליכא למיחש לצררי שהרי סופה לגבות כתובתה ואז תשבע שלא עכבה בידה משלהם כלום ולצאי מעשה ידיך למזונותיך נמי ליכא למיחש שכבר מת ואינה משועבדת לו. וא"ת הרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן. תשובה אף הוא אינו יכול לומר לה אא"כ תתרצה היא והרי עכשיו אינה רוצה. אמר שמואל ומודה לי אבא בשלשה חדשים הראשונים שאין פוסקין לפי שאין אדם מניח את ביתו ריקם: תנן מי שהלך למדינת הים וכו' ע"כ לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה תרגמ' שמואל כששמעו בו שמת: ומהכא שמענינן שאין היתומים יכולין להשביע האלמנה כל זמן שהיא נזונית דילמא אתפשה בעלה צררי דהא פסקי' לקמן הלכתא כחנן כ"ש דק"ל כרב דאמר פוסקין מזונות לא"א ומוקי למתני' מחיים דבעל ואיכא למימר התם הוא דפליגי עליה דחנן ואמרי תשבע דמאן לימא לן דאתא לידי גיבוי כתובתה ותשבע דילמא מייתא היא בריאה הלכך חשבע השתא דלמא צררי אתפשה אבל באלמנה הניזונית כ"ע לא פליגי דתשבע בסוף ולא תשבע בתחילה: בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע ואם בא בעלה ואמר פסקתי לה מזונות נאמן פי' ובשבועה ומחזרת לו מה שנתנו לה ב"ד ה"נ כששמעו בו שמת והא אם בא קאמר אם בא לאחר שמועה.

יז א מיי' פי"ב מהל' אישות הל' טו סמג לאוין פח טוש"ע אה"ע סי' ע סעי' ה:

יח ב מיי' שם טור שו"ע שם סעיף י:

יט ג מיי' פי"ח שם הל' יט טוש"ע שם סי' לה סעי' ו:

כ ד מיי' פי"ג שם הל' עז טוש"ע שם סימן ע סעיף ה:

כא ה מיי' שם הלכה כא טור שו"ע שם סעיף י:

כב ו מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ט וסעיף י יא: